

Време је за нови програм

Велике промене које су се у нашој земљи и свету десиле последњих неколико година изискују корекције и допуне Програма Демократске странке из 1995.

Србија је на правом путу да постане истинска демократска држава, што је био наш основни политички захтев и стожер свих наших програмских ставова. Остварење тог циља и нашу земљу а и нас као странку доводи пред нове задатке. Наравно, основна начела Демократске странке остају неизмењена: инсистирање на демократским институцијама као јемству остваривања права, ненасилно и толерантно решавање проблема, укључење у Европу.

Међутим, Демократска странка у фази борбе за демократску државу и Демократска странка у демократској држави нису сасвим исто. Данас је наш посао да јасно дефинишемо нове велике задатке који су пред нама, да на основу тога изнова утврдимо приоритете нашег деловања и да нашу странку реорганизујемо како би могла те задатке што успешније да решава.

У времену великих и убрзаних светских промена, грађани од странака очекују визију и путоказ, а не само успешно ношење са дневним проблемима.

Нека питања која су претходних година била отворена, данас су решена, или су у процесу решавања. То се пре свега односи на Дејтонски споразум и међусобно признавање бивших југословенских република, враћање наше земље у свет, почетак демократских реформи у држави, привреди и друштву.

Нека питања која су тада изгледала лакша, данас су на драматичан начин отворена, пре свега проблем Косова и Метохије, као и судбина савезне државе Србије и Црне Горе.

Појављује се и потпуно нови скуп проблема, који се односи пре свега на оспособљавање наше земље за међународну конкуренцију. У свету настају нове интеграције које пред сваког потенцијалног члана постављају строге услове и високе стандарде. Остати изван тога значи изгубити своје место под сунцем, а тиме и знатно умањити шансе својих грађана да равноправно са другима учествују у благодетима модерне цивилизације. Једна таква интеграција јесте Европска заједница, у којој Демократска странка види место Србије.

Нови програм Демократске странке има задатак да на темељу наших основних програмских опредељења као и сазнања

о превлађујућим тенденцијама у савременом свету дефинише визију нашег друштва за прву деценију 21. века. Природа процеса у којима се налазимо не допушта писање заокружених и готових програма. Не само што на нека отворена државна питања још немамо дефинитиван одговор из објективних разлога (Црна Гора, Косово), него је и иначе прошло време детаљних партијских програма, који се изјашњавају о свим важним темама, од популационе политике и урбанизма, до пољопривреде и екологије.

Природа наше страначке политике је у коришћењу експертског знања где год је то могуће, што значи да се питања конкретних друштвених области не расправљају у страначком програму, него у стручним телима странке, и подложна су непрекидном осавремењавању и допунама.

С друге стране, страначки програм за 21. век треба да садржи основне вредности и основна програмска опредељења, да буде компас који у свакој конкретној ситуацији помаже у оријентисању, који оставља простор за оригинална решења, а истовремено изоштрава оно што је за страначки идентитет најбитније и што је јасна линија разграничења према другим политичким организацијама.

Свет се суштински променио укидањем идеолошких блокова. Глобализација са собом носи нове шансе али и нове опасности. Интернационална финансијска тржишта умањују национални суверенитет. Збивања на берзама постају важнија за националне економије него квалитет националних инвестиција и продуктивност рада.

Криминал постаје глобална појава. Угрожавање животне средине погађа и нације које битно не учествују у светској економији. Уједињене нације нису, или још нису, добиле улогу која би им омогућила ефикасност. Још се не назире неки нови светски поредак који би заменио стару поларизацију капитализма и комунизма. У тој ситуацији, од кључног значаја је промишљена и далековида државна политика.

Да бисмо избегли опасности и искористили шансе, морамо будно пратити светске процесе, бити присутни свуда где се доносе важне одлуке и правовремено реаговати.

Променио се карактер међународних односа, али променио се и карактер држава. Све су важније интеграције, све је теже очувати суверенитет појединих држава. С друге стране, национална држава остаје најважнији актер, и не сме препустити транснационалним компанијама и финансијским центрима да је узму под своје. Напетост између глобализације и очувања

националног интереса биће главна особина и један од важних проблема долазеће деценије. Да бисмо се са тим успешно носили морамо имати способну и ефикасну државу. Бег у изолационизам, али ни пасивно препуштање таласу глобализације, нису добра решења. Наша држава треба да се активно укључи у светске процесе, али за то мора бити оспособљена. Демократска странка своју мисију види у оспособљавању Србије за изазове и шансе 21.века.

Овај задатак је велики и сложен. Он подразумева дубоку измену друштвене структуре, што је и цивилизацијски, а не само политички задатак.

Ко смо ми

Ми, Демократе, на овим просторима одувек смо предњачили у борби за демократске промене. Изворна ДС основана је као прва регистрована странка новонастале југословенске државе 1919. с јасним демократским, грађанским и европским опредељењем и програмом.

Као таква, Демократска странка је меродавно учествовала у политичком животу све до насилног престанка рада под притиском послератне комунистичке диктатуре.

Демократска странка је прва регистрована демократска странка и у новом раздобљу, када је после пада Берлинског зида 1989. обновила своје деловање.

Од тада до данас ДС је симбол демократске, грађанске и европске политике у Србији. Осим тога, ми смо се увек одликовали активним приступом политичком животу. Није било опозиционог догађаја у коме нисмо учествовали и није било ударца од стране режима који је нас мимоишао. За разлику од других опозиционих странака, које су повремено скидане са црних листа зато што су се приближавале режиму, или зато што су биле неактивне и безопасне, ми Демократе увек смо били на мети. То говори о исправности наше политке, али и о храбрости и истрајности наших активиста.

Прве антирежимске демонстрације у Београду 13. јуна 1990. ми смо организовали и наш тадашњи потпредседник, велики демократа и књижевник Борислав Пекић, био је прва жртва полицијског пендречења.

Никад нисмо били најекстремнији, али смо увек били најупорнији.

На првим изборима 1990. добили смо седам мандата, и то све у Београду, јер ту је наша организација била довољно јака да контролише изборни процес. Мада малобројни у српском парламенту, постали смо симбол нове Србије, која се не мири с примитивизмом и колективном хипнозом.

Наши ставови и политичка искуства уткани су у демократски отпор, од тога да је неколико странака настало из наше странке, па до тога да су многе идеје и решења, која данас важе као опште политичко добро, проистекла из наше странке. Ми смо предњачили било да се ради о модерном начину страначке организације, начину вођења кампање или економским и другим страначким програмима. Од нас су други учили, а ми смо учили на искуству, грешкама и демократској традицији наше земље и света.

Активно смо учествовали у великим мартовским протестима 1991. и великим делом смо заслужни што се демократска побуна проширила на студентску омладину и претворила у снажни грађански покрет, за шта режим није имао ваљан одговор.

У националним кризама тога времена били смо разумне патриоте, одмеравајући одговорност свих страна, али увек инсистирајући на нужности демократских промена у друштву. Били смо одлучно против колективне кривице али и против амнестије појединаца за почињене ратне злочине. Патриотизам нам ни једног тренутка није отупео оштрицу критике режима, што нас је често доводило у несагласје с владајућим јавним мњењем. Увек смо радили оно што смо сматрали исправним, а не оно што је било у тренутној политичкој моди. Једина смо велика странка у којој се одувек поштовала широка аутономија локалних организација. То није било лако у непрекидном ванредном стању диктаторског режима, али то нас је ојачало и омогућило нам да опстанемо упркос свим притисцима.

На последњим изборима на којима смо наступали самостално, 1993., учетворостручили смо број посланичких мандата. У дубокој државној, националној и међународној кризи, у коју је наша земља све дубље тонула, постало је јасно да само демократски покрет, а не појединачни страначки напори, могу донети жељене промене.

Као што смо од оснивања били носилац јасне демократске идеје, постали смо главна снага уједињења опозиције.

Прво изгледно опозиционо удруживање, коалиција Заједно, великим делом је наш учинак. После поништене победе на изборима 1996. били смо у првом реду грађанских протеста који су задивили свет. Представник наше странке постао је први

некомунистички градоначелник Београда после више од пола века диктатуре.

Бранећи демократске принципе жртвовали смо стечену власт. Увек смо хтели промене, а не повластице. То је довело до распада коалиције Заједно.

Свесни да учешће у политичком ритуалу недемократског режима само продужава националну агонију, одлучно смо бојкотовали изборе 1997. И добронамерни аналитичари прогнозирали су нам нестанак са политичке сцене, али се наша одлука, мада ризична и одважна, касније показала једино исправном. Оснажили смо страначку организацију и постали веродостојна алтернатива морално банкротираним режиму.

Коначно, у оквиру Демократске опозиције Србије и у великој мери захваљујући нашој страначкој инфраструктури, срушен је последњи диктаторски режим у Европи.

Убедљиво смо победили на изборима, а било смо довољно одлучни и организовани да изборну победу одбранимо на трговима Србије.

После дванаест година несрећа, ратова и политичке агоније Србија се ослободила. У темеље те слободе уграђена је храброст и енергија десетина хиљада активиста Демократске странке.

У процесу транзиције ка демократском уређењу ми смо снага реформи. Ми убрзавамо догађаје, предлажемо решења, преузимамо одговорност. То је право лице Демократске странке, која је покретач и предводник, било да је у опозицији, или учествује у власти.

На почетку новог века имамо јединствену прилику да, можда први пут у историји, наше друштво изграђујемо у трајном миру, стабилности и економском просперитету. Велике су шансе да се трајно реше сва отворена државна питања, и да Балкан коначно скинемо са листе ризичних регија Европе и света.

Европска интеграција је кључ за решење овог проблема.

После распада турске и аустро-угарске империје Балкан је остао у државно-националном провизоријуму. Без довољних демократских институција и успешне економије није било могуће интегрисати мултиетничку државу. А са друге стране, нестабилна држава кочила је развој демократских институција и успешне привреде. Због тога је Балкан био најтрагичнија европска регија целог 20. века, а српски народ један од најтрагичнијих европских народа.

Тешки век је иза нас и основни задатак је да учимо на грешкама да их не бисмо понављали, те да оспособимо своју земљу да искористи шансе које доноси нови век.

Из наше политике и деловања у протеклих 12 година следи наше право да формулишемо визију будућности наше земље. Јер ми, Демократе, од почетка смо непоколебљиво заступали идеју просвећене, демократске и модерне Србије, заступали смо је и када је то било не само непопуларно него и ризично.

Наша одлучност и доследност у заступању визије модерне Србије представља основ за наш програмски пројекат Србије 21.века.

Модерна Србија је наш партијски програм. Модерна Србија је наша визија и наш завет. Ми себе видимо као покретача промена, а не само као једну од странака на политичкој сцени. Тиме је и наша одговорност већа, као што је то било и у претходних 12 година.

Србија може да избори своје место у 21.веку само ако друштво градимо на нашим најбољим особинама, ако створимо друштвене услове да сваки појединац може да оствари максимум свог потенцијала и ако избегнемо све замке подела, негативизма и изолационизма.

Крај прошлог века дочекали смо на самом дну листе успешних нација, разорене инфраструктуре, одсељених најстручнијих младих генерација, нерешених државних и територијалних питања.

У првој деценији 21.века морамо постати нација у успону, равноправна и прихваћена у Европи и развијеном свету.

Морамо пронаћи начин да отварање ка свету и света ка нама искористимо као замајац за корените промене друштвене организације, привредне структуре, па и менталитета наших људи.

Демократска странка има задатак да формулише и политички усмерава овај велики историјски пројекат.

Наше основне вредности и принципи

Ми Демократе смо своје деловање увек заснивали на својим основним вредностима, а никад на идеологији или дневно-политичком интересу. Због тога смо издржали и под највећим притисцима. Ми смо једина странка у Србији која је од свог поновног оснивања 1989. непрекидно расла, постепено, али здраво и природно. Ту стабилност захваљујемо управо чињеници да нисмо странка политичке моде, тренутних кретања или идеологије, него странка основних вредности, које упорно

покушавамо да остваримо у својој властитој организацији, као и у друштву у коме делујемо.

Наше основне вредности не проистичу из теорије него из најбољих традиција нашег народа. Због тога су оне живе и делотворне. У свим кореним друштвеним променама основно питање је шта не треба да се мења, шта је наша основна национална вредност и врлина. Шта су наши корени, које треба очистити од наслага времена и лутања, освежити и ојачати. Шта смо ми као народ и шта желимо да будемо. Које су наше основне вредности, у шта верујемо и чему смо привржени. С друге стране, како треба да изгледа друштво и институције да бисмо максимално остварили и афирмисали то што нам је најбитније.

Важно је схватити да без непрекидног промишљања основних вредности, без сталне интелектуалне и јавне расправе о циљевима и приоритетима, друштво не може одржати живи однос са својом традицијом и својом будућношћу, не може развијати свој колективни дух и идентитет.

Наше друштво дуги низ деценија не расправља о својим кључним питањима, нити су најважније колективне одлуке доношене кроз јавну расправу и аргументацију. То мора да се промени, ако желимо да појединце активно обавеземо на учешће у јавном животу, и ако желимо да наши колективни циљеви буду прихваћени као заједнички и легитимни.

Демократска странка својом обавезом сматра покретање отворених јавних расправа о битним питањима нашег друштва и наше будућности. Велике одлуке не могу се доносити у кабинетима, како је случај у недемократским и затвореним друштвима. Треба образовати нацију да чињенички и искрено, без демагогије и самозаваравања, расправља о својим проблемима. За то је потребна интелектуална и политичка храброст. Ми смо показали да је имамо довољно.

Да би наше друштво одлучно ушло у промене, треба да јасно дефинишемо принципе нашег националног бића и карактера, оно што је највредније и најбоље у нашем народу.

Много пута у историји били смо узор и водећа снага у региону и у ослободилачким ратовима, али и у економском развоју и интелектуалним остварењима. Тај положај је доносио много славе, али и много жртава и разарања.

У последње време били смо пример оног лошег.

Треба поново да предњачимо, али овога пута без жртава. У превише ратова смо учествовали, превише жртава смо поднели, време је за један век опоравка и мира за наш народ. То дугујемо нашим прецима – сада када се навршавају два века од Првог

српског устанка – и нашим потомцима, који очекују да у својој земљи живе као равноправни грађани развијеног света.

Да бисмо постигли овај велики циљ морамо се вратити нашим најдубљим вредностима, које су овај народ одржале у најтежим временима и које су осветљавале излаз из најмрачнијих криза.

Морамо да останемо на нивоу великих снова и одважних амбиција. Мисија Демократске странке је да дефинише визију будућег друштва, да не допусти заустављање, да убрзава процесе, подиже критеријуме. Најпре према себи, а онда према целом друштву. Да би Србија постала боља, ми морамо постати бољи.

Хоћемо моралну обнову Србије, где ће се трајно успоставити истинске вредности части, поузданости, солидарности и одмерености.

Социјална, национална и регионална разноликост нашег друштва изискује радикално демократски приступ, у коме сваки човек добија своју шансу и своје признање.

Наша обавеза је да применимо највише стандарде мањинских права, политичке и верске толеранције.

Само такав приступ обезбеђује чврстину и интеграцију нашег друштва. Ми, Демократе, смо везивно ткиво. Ми смо у стању да повежемо различитост, због тога што у различитости видимо снагу, а не слабост.

Слобода

Наше залагање за слободу значи супротстављање свакој диктатури и зависности, захтев да се укину сви видови застрашивања, претњи, манипулација, да сваки човек има неутуђиво право на свој лични пут и избор, уколико не угрожава исто право другима.

Сматрамо себе настављачима велике либералне традиције нашег народа, где су слободно фармерство, локална самоуправа, приватна својина и слобода удруживања и говора још пре два века уврстили Србију у напредне европске државе.

Остварење људске слободе изискује друштвене и материјалне услове за које се у свом политичком деловању залажемо: слобода од немаштине, притисака, незнања, предрасуда, израбљивања, као и од насиља сваке врсте.

Остварење слободе за нас није једнократни чин, него свакодневни процес. Своју дужност видимо у томе да бескомпромисно делујемо у свакој ситуацији угрожености

слободе било ког члана нашег друштва, као и да радимо на усавршавању институција које треба да прошире поље слободног избора за наше грађане.

Пошто је за нас слобода основна људска вредност, а слобода се изражава кроз могућност избора, сматрамо својом трајном обавезом да се боримо за све видове личних и политичких слобода, пре свега слободу и право на стицање свих потребних информација и аргумената за слободан избор, а против свих видова манипулације, демагогије и прикривања чињеница. Такође, боримо се за неотуђиво право наших грађана да слободно бирају своје представнике, да надзиру њихов рад и да их без тешкоћа смењују уколико нису задовољни.

За нас је слобода и право на избор стила и начина живота, што подразумева економску и финансијску слободу. Због тога је економски развој наш трајни приоритет, јер само тако можемо имати више квалитетних и добро плаћених радних места, могућност стицања уштеђевине за безбрижну старост, довољно финансијских средстава за примерено школовање деце.

Пошто верујемо у иницијативу појединца, сматрамо да се слобода изражава у сталном смањењу утицаја државе на економију. Због тога смо за стално смањивање трошкова државног апарата, па тиме и смањење пореза. Нашим марљивим грађанима треба оставити што више зарађеног новца, јер они који су га зарадили најбоље знају како га домаћински трошити.

Све оно што приватна иницијатива може исто или боље смислити и урадити него државни органи, треба препустити приватној иницијативи. То подразумева стално преиспитивање ефикасности јавног сервиса, као и начелну оријентацију државе да препушта послове тржишту. Држава треба да контролише квалитет услуга, а не да има монопол на јавни сервис.

Верујемо у слободу за све, а то значи нашу заједничку обавезу за оне суграђане који нису у прилици да под истим условима уђу у утакмицу. Ради се о хендикепираним суграђанима и свима онима који се не могу бринути о себи.

Држава је дужна да унапређује механизме социјалног старања, тако да притекне у помоћ свима којима је потребна, али да не подстиче пасивност и предавање судбини. У друштву слободних и активних појединаца, како ми видимо Србију, социјална подршка треба да буде само додатак личној иницијативи, да охрабри хендикепиране појединце, да би активно учествовали, а не да пасивно посматрају.

Слобода је право на лични и физички интегритет и због тога се залажемо за одлучну борбу против свих видова криминала и

насиља. Тражимо стално унапређивање свих институција које су задужене за сузбијање криминала (а нарочито полиције, судства и законодавства), да бисмо примерено и бескомпромисно реаговали на све видове насиља над грађанима и њиховом имовином.

Пошто верујемо да је слобода везана за основне вредности, као што су осећај одговорности, части, достојанства, а пошто се те вредности уче и практикују најпре у породици, сигурни смо да је просперитет породице битан услов за просперитет друштва.

Залажемо се за подршку породицама, за економско вредновање одговорне улоге мајке и домаћице, за заштиту деце и малолетника од свих видова угрожавања њиховог интегритета. Желимо Србију стабилних и здравих породица.

Правда

Правда обезбеђује остваривање једнаких права за сваког појединца, а то значи пре свега права на исте шансе и равноправне услове за задовољавање интереса. Ми нисмо за празну једнакост која поништава индивидуалне разлике, али нисмо ни за социјалну борбу у којој своје интересе остварују само најјачи.

Правда за нас такође значи да сваки члан нашег друштва учествује у расподели друштвеног богатства сагласно свом доприносу том богатству.

Демократска странка свој трајни задатак види у успостављању институција које ће обезбеђивати праведну расподелу у нашем друштву.

Наша обавеза је да унапређујемо све институције које штите сигурност и права грађана, од установа правне државе, до регулисања радног права, социјалне сигурности и пензијског осигурања. Желимо Србију као државу заштићених грађана – заштићених подједнако од криминала и злоупотреба власти, као и од финансијских шпекулација, интересних група, монопола и непотребних социјалних и економских ризика.

Наше друштво ће се неколико наредних година налазити у транзицији, чије успешно савладавање изискује прецизан план и утврђивање улоге и одговорности сваког учесника.

Потребан је социјални споразум владе, синдиката и послодаваца. ДС ће подстицати постизање компромиса и избегавање социјалних потреса, јер је то у општем интересу.

Цену транзиције сви морају равноправно понети. Највише они који имају највише.

Држава мора преузети свој део одговорности. Залажемо се за активну владу, која ће, док траје транзиција, преузети одговорност за равноправно оптерећење свих друштвених група, а тиме и за социјалну стабилност.

Једнакост

Сви људи су рођени с једнаким правом да у свом животу остваре онај максимум среће, успеха и задовољства који заслуже својим трудом. Нико не може бити стављен у неравноправан положај због свог пола, физичког изгледа, вере, својих уверења или места у коме живи. Нико из истих разлога не може бити привилегован.

Свако је као живо биће обдарен, само треба да препозна и оствари своје људске могућности. Ми, Демократе, верујемо да сви људи имају потенцијале, и да су по томе једнаки, мада су по садржају тих потенцијала веома различити.

Ми од људи тражимо само да активирају своје најбоље потенцијале, а не да постану неки други и да прихвате нешто што им је страно. Довољно је да као народ престанемо са удварањем нашим колективним илузијама и заблудама.

Окренимо се оном најбољем у себи и направимо друштвено уређење у коме ће се ценити и развијати наше вредности и потенцијали. ДС ће својим новим устројством и понашањем да подстиче грађане да се окрену оном најбољем у себи и тиме омогуће да се створи друштвено уређење у коме ће се ценити и развијати наше вредности и потенцијали, а не наше илузије и самообмане.

Солидарност

Остварење слободе, правде и једнакости немогуће је без солидарности. У сваком друштву постоје слабији и немоћни, људи које су затечене околности или појединачне несреће довели у положај да имају слабије шансе од других за постизање успеха у животу. Неко је рођен у сиромашној породици, неко живи у привредно заосталом региону, нечије предузеће је пред стечајем. Наша дужност је да помогнемо свима који су у невољи и да

изграђујемо друштво које ће почивати на принципу солидарности а не егоизма.

Толеранција

Зато што истински верујемо у слободу и равноправност људи, толерантни смо према разликама и не покушавамо никога да асимилујемо и униформишемо. Трудимо се да изградимо институције и механизме који ће усаглашавати разлике, не укидајући их. То нас чини изворним демократама, људима који одлучно бране своја уверења али уважавају уверења других.

У нашем мултиетничком друштву нарочито је важна национална и верска толеранција. Сматрамо да верске заједнице у Србији треба да добију своју улогу и одговорност у подучавању етичким темељима живота и заједнице. Из те улоге и одговорности следи обавеза активног проповедања верске толеранције.

Наша основна програмска уверења

Промене као главна особина савременог света

Информативно-технолошка револуција из претходне деценије увелико је променила карактер свих светских процеса, поготово у управљању и економији. Из тих промена за свако друштво проистичу шансе и ризици. Шансу да за своје становништво обезбеде напредак имају оне земље које су способне да брзо и ефикасно решавају проблеме, које улажу у развој и које су способне да планирају своју будућност. То изискује нову врсту управљања друштвом, нову свест и нови приступ стварима. То изискује и нови тип страначког рада и организације, усмерене више на комуникацију и едукацију људи него на партијску борбу за власт.

Хоћемо Србију у којој ће будућност непрекидно бити присутна: кроз планове развоја, кроз истраживања која треба да створе радна места у новим привредним гранама, кроз јавну дискусију о темама и проблемима који очекују наше друштво.

Демократска странка је свој основни задатак увек видела у развоју друштва. Ми смо странка друштвених промена и друштвене модернизације.

Наше инсистирање на непрестаном учењу и на активном односу према проблемима је и наш програм за Србију 21. века. Много тога мора се у нашој земљи променити да би се тај програм остварио. А пре свега, сви морају да промене прихвате као савезника, а не као противника. Ми у сваком проблему видимо шансу, док неки делови нашег друштва још увек у свакој шанси и промени виде проблем. Имамо разумевање за њих, јер су у свим променама кроз историју радни људи плаћали највишу цену. Овога пута се то не сме десити.

Лоше колективно памћење не сме опредељивати наше понашање у будућности. Морамо се припремити за велико убрзање света. Морамо као друштво и појединци бити подједнако брзи или још бржи, у реакцијама, решењима, идејама. Не смемо индивидуалном сналажењу препустити решавања системских проблема будућности. Морамо у нашем менталитету, навикама, понашању и институцијама уградити механизме за брзу реакцију. То изискује велике промене. ДС верује у способност нашег народа да обави такве промене и да се укључи у породицу најуспешнијих европских народа.

Наш програм је програм те велике трансформације.

Наш програмски циљ је – наша земља као равноправна чланица Европске заједнице.

Да бисмо Србију припремили за 21. век нужне су темељне припреме и корените промене. Главни развојни потенцијал у најразвијенијим земљама данас су – знање, добра организација, иновације. Савремена друштва су ефикасна само ако су грађани мотивисани да активно учествују, непрекидно уче и стичу нове квалификације, а грађани ће бити спремни на то само ако је власт њихов сервис, чију цену и квалитет свакодневно контролишу и на шта непосредно утичу.

Задатак Демократске странке је да, најпре у својој организацији, а потом на свим функцијама јавног живота где се налази, демонстрира принципе ефикасног, одговорног, компетентног, демократски контролисаног деловања, у коме је свака активност добро планирана и усмерена на мерљиву добробит грађана као крајњих корисника.

Такође, задатак Демократске странке је да се залаже за такве институционалне промене које убрзавају процесе у нашем друштву, укључују га у светске интеграције и омогућавају му да

максимално ефикасно користи своје потенцијале зарад добробити својих грађана.

Демократска странка, која је десет година била мотор политичких промена, треба да постане мотор друштвене модернизације. Затечене и неефикасне структуре у свим деловима друштва морају се заменити новим и ефикасним. Све промене почињу од начина размишљања. Стари начин размишљања почива на уверењу да смо предмет вечитих завера и лоших намера светских центара моћи, или жртва усуда, и да врло мало можемо променити својим деловањем. Такав начин размишљања је од нас заиста направио жртве и пасивне посматраче. Нови приступ је заснован на предузимљивости и окренут решавању конкретних проблема. Без обзира на неповољне спољне околности, добрим планирањем и активним односом можемо да управљамо својом судбином и да будемо субјекти, а не објекти историје.

Демократска странка треба својим свакодневним залагањем да измени затечени менталитет и да унесе дух активизма, окренутости решавању проблема, позитивног размишљања.

Политичке институције за Србију 21. века

а) Демократско уређење

Уверени смо да је парламентарна демократија најбољи политички систем за Србију. То уређење пре свега подразумева да се интереси и политички ставови грађана најбоље могу изразити кроз политичке странке, које у својој унутрашњој организацији морају да буду демократске и подложне јавној контроли. Мандат за управљање друштвом добија се на временски ограничен период и на поштеним и слободним изборима.

Победници на изборима добијају власт коју врше по јасно дефинисаним правилима и уз строгу контролу независног судства и слободних медија.

Државна администрација треба да буде професионална и деполитизована, као и сви јавни сервиси. Демократска странка сматра својим трајним задатком да модернизује државну управу на свим нивоима и да је непрекидно прилагођава растућим захтевима савремених друштава.

Ефикасне и некорумпиране јавне службе су кључ модерне државе. Неопходне су корените реформе да бисмо у Србији добили модерну државну управу, а после тога, неопходно је стално усавршавање и унапређивање. Овај задатак је програмски и историјски, јер на овим просторима никада нисмо имали такве институције. ДС једним од својих основних задатака сматра стављање реформи јавног сервиса међу националне приоритете, дефинисање правца тих реформи и залагање за мерење и подизање квалитета сервиса и услуга које грађани добијају од јавних служби.

Неопходна је промена менталитета, подједнако грађана као корисника и јавних служби као давалаца услуга. Та промена се огледа у томе да држава грађане третира као кориснике сервиса, а не као поданике, или пасивне примаоце. Корисник сервиса, који својим пореским давањима финансира тај сервис, има право да сваког тренутка зна шта добија за свој новац, да има институционалне могућности за контролу и могућности да бира и мења даваоце услуга. То подразумева не само реформу затеченог стања, него и изградњу читавог низа организација специјализованих за заступање права и интереса грађана у односу према јавним службама. Реформа јавних служби је процес, а не једнократни чин. Ова реформа се никада не завршава. Њена прва фаза трајаће неколико година, али након њеног успешног окончања, нужно је наставити процес и непрекидно усавршавати како јавне службе, тако и механизме њихове контроле од стране грађана.

Демократска странка, као странка модернизације српског друштва, једним од својих кључних програмских опредељења сматра свакодневно залагање за ефикасну, грађанима блиску и од њих контролисану државну управу и јавне службе. Било да се ради о локалном, градском, покрајинском или републичком нивоу.

Из вршења власти не смеју настајати никакве личне или групне привилегије. Свака злоупотреба мора бити одмах обелодањена и строго санкционисана. У периоду успостављања стабилних демократских институција нарочиту пажњу треба обратити на опасност од корупције и утицаја моћних финансијских група на доношење политичких одлука. Демократска странка у своја трајна опредељења поставља борбу против свих врста злоупотреба власти, између осталог и тако што ће са невладиним организацијама и грађанским иницијативама подржавати све видове друштвене контроле,

мерења учинака и подношења јавног рачуна за све послове носилаца власти.

б) Децентрализација

Што су органи који доносе одлуке ближи грађанима, то је већа могућност контроле, а и шанса да ће те одлуке бити примерене потреби грађана. Такође, децентрализацијом власти и делегирањем надлежности повећава се мотивација људи да учествују у јавним пословима, као и њихова одговорност за спровођење одлука. Демократска странка се залаже за истинску децентрализацију власти у Србији, како у функционалном тако и у територијалном смислу.

Демократска странка се залаже за укидање административне контроле над привредом, културом, науком и за аутономију свих друштвених делатности које су у стању да саме организују своје послове.

Демократска странка је за широку територијалну аутономију.

Локалној самоуправи треба препустити све послове које може успешније или подједнако успешно да обавља као и централна власт, по узору европских држава.

Покрајина Војводина треба да ужива истинску аутономију и да обавља све послове који нису у супротности са модерно дефинисаном демократском државом.

ц) Јавност

Демократија почива на могућности контроле а принцип јавности је основни услов за ефикасну контролу. Није довољно да у Србији медији буду независни. Сви поступци власти, а нарочито ако се тичу расподеле финансија и утицаја, морају бити кристално јасни и подвргнути контроли. Демократска странка се залаже за потпуну буџетску транспарентност, где ће сви приходи и расходи владе бити јасно евидентирани и проверавани од стране парламента и стручне јавности.

д) Партиципација

Демократска странка жели да што више грађана непосредно укључи у процес доношења одлука, као и контролу резултата. Грађанска партиципација је за нас двосмерна улица. Институције и организације су дужне да отворе простор за активну улогу грађана у политици и јавном животу, али сами грађани треба да

испољавају интерес за учешће у свим процесима који су важни за њихов живот.

Демократска странка је одлучна да непрекидно реформише своју властиту организацију да би чланству и активистима Демократске странке било омогућено да активно учествују у доношењу свих политичких одлука, било на локалном или централном нивоу.

Наша визија успешне привреде

Демократска странка у иницијативи појединаца види главни мотор успешне привреде. Задатак владе је да постави јасна правила привредног живота, прилагођена националним интересима и међународним економским односима. Влада треба да охрабри и подржи привредне активности појединаца, да уклања препреке за њихову иницијативу и да олакша њихово учешће у међународној конкуренцији.

Демократска странка види Србију 21. века као земљу претежно средње класе, а то значи активних и предузетних грађана, који имају добре квалификације, квалитетна радна места, довољне приходе да обезбеде пристојан живот, добру школу за своју децу и финансијски безбрижну старост.

Слободарски дух у Србији је одувек био социјално утемељен у самосталном сељаку-земљораднику, који је располагао основним средствима за живот, плаћао порез и ишао у војску и рат када га држава позове, а иначе био свој на своме. То је давало снагу младој демократији у 19. веку, а то треба да ојача демократију у Србији 21. века.

Трајно се залажемо за све видове подстицања малих и средњих предузећа, породичног бизниса и локалне привреде. Искуство успешних земаља показује да тај сегмент привреде запошљава највише људи, да је највиталнији јер почива на марљивости и тимском духу, да из њега долазе иницијативе и иновације.

Кључно је – квалитетно образовање и добра професија, као и стабилне институције које гарантују имовину, штедњу и улагања.

Уз традиционалне привредне гране, будућност Србије је у новој економији, која почива на сектору услуга, информатичких технологија и знања. Демократска странка сматра да је дугорочни приоритет економске политике улагање у саобраћајну,

енергетску и телекомуникациону инфраструктуру, као и у образовање радне снаге.

Наша економска визија је Србија као земља стабилних економских институција, добре инфраструктуре и квалификоване радне снаге. Такође, Србија као земља великог броја приватних иницијатива, малих и средњих предузећа која су довољно флексибилна да се брзо прилагођавају променама на светском тржишту.

Наш стални циљ је: више радних места, боља радна места и животни стандард који свакој породици и појединцу омогућава слободан избор начина живота.

За остварење овог циља целокупни друштвени систем мора бити преуређен, усмерен на квалитет и резултат, на одговорност поједица, на стално учење и усавршавање, на оспособљавање за нове потребе тржишта, на активан однос према свим променама у свету.

Србија мора постати динамично друштво брзих реакција на промене глобалних прилика, врхунске стручности у управљачком слоју привреде и политике, велике социјалне проходности за нове идеје и нове људе. Све то значи да Србија треба коренито да се мења, како би остала верна својим темељним вредностима и принципима, али и да би остварила свој циљ, бити међу најбољима.

Наша визија српског друштва – динамично и отворено друштво, интегрисано у свет

Уверени смо да наша земља и наши грађани имају потенцијале чијим остваривањем бисмо изборили повољно место у међународној конкуренцији. Због тога сматрамо да је штетна било каква унутрашња и спољна изолација. Наша визија српског друштва 21. века стога је – динамично и отворено друштво, интегрисано у Европу и свет.

Да бисмо реализовали своје потенцијале потребна нам је другачија организација друштва. Требају нам ефикасније институције у свим областима живота, од школства, здравства, социјалне заштите, до пензионог осигурања и бриге за социјално угрожене грађане. А пре свега, потребна је нова друштвена клима, заснована на реализму, анализи проблема и тражењу начина за њихово решавање.

Мисија Демократске странке је да непрекидно указује на нужност преоријентисања друштва према решавању проблема

које имамо и који нас у наредним годинама чекају, као и да активно радимо на реформи институција, да би оне биле прави сервис грађана у њиховом свакодневном животу.

Отварање наше земље и интеграција у међународне односе стављају нас пред изазове савременог света. Никад више себе нећемо моћи да меримо интерним мерилима, већ само поређењем са другима. То ће, за сва будућа времена, изискивати много већу способност промена и прилагођавања променљивим околностима света. Није се само Србија вратила у свет, и свет се вратио у Србију. Али то више није статични и познати свет, то је свет који се свакодневно мења, који свакодневно пружа нове шансе али и доноси нове ризике. Највећи ризик је, пропустити своју шансу.

Основни капитал у 21. веку је знање, то се већ сада, на почетку века може јасно видети. Основни извор глобалне неједнакости биће у неједнаким шансама земаља и њихових становника да стичу и користе знање и информације. Мења се сам карактер и значај знања, па тиме и друштвених институција које треба да омогуће приступ знању.

Више се не ради првенствено о томе да научимо много, него да научимо где се налази знање, како да му најлакше приступимо и како најуспешније да га користимо.

То подразумева промену начина размишљања, од студената и научника, до продавца на каси или домаћице у кухињи. Сви ће свој посао обављати квалитетније и ефикасније ако су укључени у глобалну информативну мрежу. То подразумева промену и стално усавршавање начина комуникације у нашем друштву. Потребне су нам модерне технологије. Али уз то, да би наши грађани могли да их користе потребно је убрзано побољшање њиховог животног стандарда и нивоа образовања.

Узето заједно, то значи тако корените промене нашег друштва какве се ретко догађају у историји. Међутим, нема алтернативе. Успешне земље већ су обавиле ту револуцију, и ми је не можемо заобићи ако желимо да се прикључимо успешнима.

Свака револуција захтева идејног носиоца. Улога Демократске странке, као мотора друштвене модернизације, је да планира, организује и подстиче ово укључивање нашег друштва у светски развој.

Знање, информације, комуникација као нови извори друштвене моћи у себи носе нове изворе друштвене неједнакости. Већ сада се неразвијеним земљама сматрају оне које су пропустиле прикључак на информатичку револуцију.

Међутим, неједнакост постоји и у самим друштвима. Немају сви подједнаку шансу да учествују у плодовима светског развоја.

Задатак Демократске странке је да се бори за модернизацију нашег друштва у целини, али и за равномеран унутрашњи развој. Затечена неједнакост у материјалном положају или образовању не сме бити основа за нову неједнакост. Демократска странка ће, свуда где има утицај, захтевати да национални приоритети буду образовање, доквалификација, улагање у људе и њихово знање.

Србија социјалне солидарности

Ми, Демократе, не верујемо да се сви односи у друштву регулишу механички, на основу закона државе и закона тржишта. Сматрамо да је зарад потпуније среће друштва, па тиме и појединаца, неопходно стално водити рачуна о успостављању једнаких шанси за све. Никоме се не гарантује успех, али свако мора добити своју шансу да га постигне. Они који ту шансу не искористе, због субјективних или објективних разлога, заслужују одређени степен солидарности – од тога да им се омогући минимум социјалне заштите, па до тога да им се пружи нова шанса. То нарочито важи за децу и младе људе. Нико у Србији не сме бити оштећен тиме што је рођен у сиромашној породици. Власт непрекидно мора исправљати неправде које се састоје у томе да су стартне позиције великог броја људи погоршане без њихове кривице.

Истовремено, Демократска странка жели да подстакне иницијативу и активизам. Ако је социјална брига изговор да неко одустане од личног ангажмана, онда губи и он и друштво. Због тога је наша социјална политика подстицај за индивидуалну акцију: ми појединце који су испали из трке желимо да опремимо и вратимо у игру, а не да остану пасивни посматрачи и примаоци социјалне помоћи.

Наша визија грађана Србије у 21.веку

Желимо да грађани Србије имају активан однос према своме животу и према друштву у коме живе. Желимо Србију увек будних грађана, увек спремних да учествују. У својим редовима ми окупљамо оне који увек теже нечем бољем и успешнијем, који се не мире са поразима, који обликују и мењају, који се не плаше будућности него у њој виде изазов и шансу.

Без обзира на ком месту се налази и који посао обавља, сваки човек може својим активним односом да мења околности. А ако се удружи са другима, биће још успешнији и моћи ће да оствари још веће циљеве.

Демократска странка жели Србију чији грађани ће се удруживати око заједничких циљева, личних, струковних, локалних, политичких, који ће активно учествовати у планирању, спровођењу и контролисању спроведеног. Желимо да грађани не буду поданици или следбеници, него суверени и самоуверени.

Подржавамо синдикална и сва друга грађанска удруживања. Захтевамо од наших чланова да буду активни у таквим организацијама. Све те акције треба да буду независне и слободне, јер само тако ће сачувати поверење у очима њихових учесника.

Желимо демократску повезаност друштва и државе, тако да иницијативе грађана, странака, синдиката и других организација постају предмет расправе у општој и стручној јавности, а легитимно изабрани органи доносе одлуке у складу са законом и јавним и јасним правилима.

Ми смо странка акције и иницијативе, странка која подржава све људе са идејама и амбицијама, али и која брине о свима који заостају у друштвеном такмичењу. Наша политичка филозофија је изражена у позитивном и активном односу према животу. Наше друштво желимо да изградимо на динамичким потенцијалима нашег народа, свесни да понекад морамо да се сукобимо са пасивизмом. Али ми своју политику градимо на ставовима које сматрамо исправним, а не нужно на ставовима који у датом тренутку имају већинску подршку. Ствар је увек у томе да будућност градимо на оном позитивном, а не на оном најлакше доступном.

Принципи Демократске странке

Наш основни принцип је вера у позитивну енергију коју сваки појединац рођењем доноси на свет, вера у снагу нашег народа и наших грађана. Наша основна политичка одлука је да политику земље увек заснивамо на врлинама и предностима наших грађана, а никада на слабостима и предрасудама. Велике предности наше земље су географски положај између Истока и Запада, наше централно место на Балкану, добре особине нашег националног менталитета као што су срдачност и отвореност, знатижеља, амбициозност, жеља за успехом и афирмацијом.

Упркос многобројним разликама у уверењима и ставовима наших грађана, заједничка је усмереност ка будућности и вера у боље сутра. Увек када је државна политика била вођена тим опредељењима, напредовали смо као земља и као појединци. Ми, Демократе, своју обавезу видимо у неуморном инситирању на позитивном усмерењу нашег народа.

Сигурни смо да се око позитивних основних циљева увек може постићи општа сагласност.

Циљеви којима тежи ДС

- Демократска, јака и међународно уважена српска држава која штити права својих грађана.
- Стабилна и успешна економија која непрекидно унапређује животни стандард грађана.
- Ефикасна, јефтина и некорумпирана власт која обавља свој посао и не покушава да наметне свој монопол привреди и друштву.
- Србија чији грађани се осећају безбедно у својим домовима и на улицама својих градова.
- Србија у чијим школама деца стичу знања која им дају шансу у животу и уче вредности које их чине одговорним грађанима.
- Србија у којој постоји брига за све слабе и немоћне и отпор против свих моћника и диктатора.

Наши приоритети

Неопходни су нам други приоритети него до сада, али и другачији приступ проблемима. Ти приоритети се односе на оспособљавање људи и институција за сналажење у све бржој светској динамици, а другачији приступ се односи на позитиван однос према проблемима, реализам, иновативност и активан став према животу.

Ефикасна и снажна српска држава

Хоћемо Србију да оспособимо за беспрекорно функционисање, без обзира да ли ће бити потпуно самостална држава или у федерацији или неком другом будућем савезу (Европској заједници). Институције и службе наше државе треба

да буду у стању да задовољавају све суштинске интересе наших грађана, за шта је потребна њихова коренита реорганизација. Србија није остатак Југославије. Србија је држава са својим јасним идентитетом и институцијама, које треба реформисати и унапредити, да би били оспособљени за шансе и изазове 21. века.

Србија мора да буде држава која је сваког тренутка спремна за ефикасно спровођење различитих опција, било да се ради о будућим односима са Црном Гором, статусу Косова и Метохије, неком новом виду регионалне интеграције. Догађаји не смеју да нас дочекају неспремне. Будућност је отворена, а за сваку опцију морамо бити максимално припремљени, да бисмо максимално остварили свој интерес. То подразумева ефикасне институције, успешну привреду, међународни кредибилитет, стабилну политичку сцену. На остварењу тих услова за успешну српску државу наставиће да ради ДС.

Национална интеграција

Демократска српска држава преузима обавезу да буде инспирација и подршка свим сународницима изван наших граница. Срећом, све те државе, као и Србија, постепено учвршћују демократске установе, тако да подршка Србима изван Србије има садржај очувања националног и културног идентитета, олакшавања комуникације, размене искустава. Прилика је да Срби изван Србије буду мост са другим државама и народима.

Европска интеграција

Програмски циљ ДС је укључење наше земље у Европску заједницу у најбржем реалном року.

Желимо да европске структуре и стандарди постану део нашег друштва, а да наша држава постане равноправна чланица европске заједнице држава.

Наша обавеза је да на сваком месту где делујемо афирмишемо европске вредности и да припремамо земљу за истинску европску интеграцију.

Улога у региону

Наша земља мора да постане стабилизатор региона. Не само што не смемо никада више допустити да делујемо

дезинтегративно, него морамо преузети активну интегративну улогу. Наше суседе треба да подстичемо на сарадњу, да им нудимо конкретне концепте и програме, да заједно са њима наступамо у заштити регионалних интереса.

Сигурност и права грађана

Наша обавеза је да унапређујемо све институције које штите сигурност и права грађана, од установа правне државе, до регулисања радног права, социјалне сигурности и пензионог осигурања. Желимо Србију као државу заштићених грађана – заштићених подједнако од криминала и злоупотреба власти, као и од финансијских шпекулација, интересних група, монопола и непотребних социјалних и економских ризика.

Друштвени развој

Приоритетима друштвеног развоја сматрамо квалификовану радну снагу, добру саобраћајну и комуникациону инфраструктуру и стабилне институције које утврђују правила пословања и понашања.

Едукација и тренинг радне снаге, на свим нивоима привреде, представља национални задатак првога реда. Добро обучени и способни људи су наш највећи привредни потенцијал. Његово унапређење је заједнички задатак државних и привредних организација, школа, јавности.

Неопходно је да створимо услове за ефикасан промет роба и услуга, за шта је неопходно убрзано обновити и изградити саобраћајну и комуникациону инфраструктуру.

Све то подразумева чврсте и стабилне законске оквире, као и стриктно законито понашање свих друштвених фактора.

Спровођењем овог плана наша земља постаје привлачна за инвестиције. Захваљујући географском положају, ако унапредимо перформансе наше привреде, имамо шансу да постанемо мотор регионалног развоја.

То је програмски циљ ДС.

У свим политичким наступима залагаћемо се за стриктно придржавање развојних приоритета, а против сваког популизма и лоших компромиса који би зарад придобијања дневне популарности скренули са великог циља.

Наш начин деловања

Функционери и чланови ДС су активни у институцијама (општинским, градским и покрајинским, републичким и савезним), активни у грађанским иницијативама и невладиним организацијама, активни у својој животној и радној средини. Непрекидна активност је главна особина припадника ДС. У свом деловању припадници ДС шире позитивну енергију, траже решења за проблеме, подстичу иницијативе својих суграђана и сарадника, шире атмосферу толеранције и компромиса.

Ми смо одлучни поборници парламентарне демократије, али истовремено подржавамо све облике непосредне демократије, као вид заступања локалних интереса. Свима који желе да се удруже ради остваривања неког свог легитимног интереса нудимо организацију ДС као инструмент. То не умањује снагу парламентаризма него, напротив, омогућава потпуније суделовање грађана у политичким процесима. Јер, друштвени живот је делом прерастао традиционалне видове репрезентовања, какве су странке, синдикати и друге трајне организације. Важно је да се грађани активно боре за унапређење и хуманизовање њихових услова, и то је освежење и за парламентарну демократију.

ДС је отворена и плуралистичка странка. Функционери и активисти ДС имају широку аутономију унутар организације. Они су дужни да поштују програмска начела и основне одлуке, али нису обавезни да о сваком питању имају исто мишљење. Аргументована полемика, конкуренција и сучељавање ставова спадају у карактер ДС, који желимо да негујемо.

Широка аутономија унутар организације изискује индивидуалну иницијативу и лидерске квалитете на сваком нивоу деловања ДС. А тиме и одговорност и потребу за сталним усавршавањем. Нема готових рецепата ни директива из врха Странке. Тражи се креативност, иницијатива и одговорност појединца. Од сваког активисте Демократске странке очекује се да решава проблеме на свом нивоу одговорности. Грешке су део сваког посла, а од Демократа се очекује да прихвати анализу и критику и да по потреби коригују своје поступке.

Према томе, наша политика није догматска, она је прагматична, усмерена на решавање проблема а не на спровођење догми. Међутим, наше деловање није слепи активизам, него је руковођено нашим основним вредностима и принципима. Ми смо странка принципа, а не идеологије.

Интересују нас резултати, а не идеолошка правоверност. Зато смо толерантни и флексибилни. Зато смо модерна странка која је у стању да модернизује Србију.

Ми Демократе морамо увек бити странка следећег корака, оног што долази и што се тек назире. Странка нових идеја и експеримената, која наше друштво припрема на будуће изазове, која плива уз воду и опире се предрасудама, у име оног што ће сутра бити општеприхваћено, али што ћемо сутра довести у питање у име оног новог и свежег. Увек мислимо о томе какву Србију желимо за пет и десет година, а не како да обезбедимо страначки или лични положај у Србији од данас или од јуче.

Ми смо странка реалистичног оптимизма, позитивне енергије и визије.

Зашто сам Демократа?

Ја сам Демократа зато што:

Верујем да снага и потенцијали наше земље налазе у људима, и да се сваки поредак мора заснивати на поштовању и заштити личног достојанства, слободе и права на неометан развој сваког појединца.

Верујем у једнака права и једнаке шансе за све, без обзира на пол, националну, верску и другу припадност.

Верујем да добровољно организовани грађани, удружени ради остваривања заједничких циљева, могу да савладају и најтеже препреке.

Верујем да будућност у себи носи велике шансе за напредовање нашег народа и наших грађана.

Верујем да се Србија непрекидно мора враћати својим коренима, у којима је утврђено одређење за слободу и демократију.

Верујем да приватна иницијатива представља мотор напретка у свим областима, и да свака институција нашег друштва треба да негује и подстиче самосталност појединаца у размишљању и деловању.

Верујем да власт треба да буде сервис грађана, под њиховом будном контролом и у сталном процесу усавршавања.

Сматрам да држава треба да буде све јефтинија, уз штедњу и финансијску одговорност буџетских органа, да би више новца остајало грађанима који су га и зарадили.

Верујем да је Демократска странка најбоља организација за претварање ових идеала у стварност.